

Til
Klima- og miljødepartementet

Vår saksbehandler
Katrine Kammerud

Vår dato
04.11.2025

Vår referanse
2025/4705-2/310

Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Tidligere dato

Tidligere referanse
25/2668

Høringsbrev - Forslag til tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein i Hardangervidda og Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Vi viser til høring av forslag til tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein i Hardangervidda og Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder. Forslaget til tiltaksplanene er ikke i seg selv et juridisk bindende dokument, men en samlet plan for tiltak som skal søkes å gjennomføres av myndigheter på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå, frivillige organisasjoner og lokale aktører innenfor villreinområdet.

Forsvarsbygg uttaler seg for å ivareta Forsvarets arealbruksinteresser. Vi har mottatt uttalelser fra Hæren, Luftforsvaret, Heimevernet og Sjøforsvaret. Virksomheten til Forsvarsektoren kan påvirke villrein og villreinområder gjennom skyteøvelser i skyte- og øvingsfelt, virksomhet og drift av særskilte militære installasjoner, øvelser i vinterhalvåret og lavtflyging.

Forsvarets behov i villreinområder

Tilsyn, vedlikehold og utvikling av eiendommer, bygg og anlegg innenfor villreinområder

Forsvarssektoren behøver tilgang til egne eiendommer, bygg og anlegg innenfor villreinområdene. Dette medfører i hovedsak motorisert ferdsel langs veg frem til våre eiendommer, bygg og anlegg, men det kan også være aktuelt med helikoptertransport. Både Forsvarsbygg og resten av Forsvarssektoren kan tilpasse planlagt vedlikehold, tilsyn og andre tiltak slik at dette ikke utføres i sårbare perioder for villrein, eller når villrein bruker området. For å ivareta Forsvarets samfunnsoppdrag må vi kunne videreutvikle våre eiendommer, bygg og anlegg.

Adkomst til eiendommer, bygg og anlegg i akutte situasjoner

Dersom det oppstår akutte situasjoner må Forsvarssektoren ha rask tilgang til egne eiendommer, bygg og anlegg. Dette kan for eksempel være for å ivareta liv og helse for ansatte og annet personell, men det kan også være nødvendig med rask tilgang for å ivareta sikkerhet og kritisk infrastruktur, slik at vi kan utføre vårt samfunnsoppdrag.

Øvelser i villreinområder

Forsvaret opplever at opprettelse av tiltaksplaner innvirker på Hærens fleksibilitet på generelt grunnlag i fredstid. I fremtiden vil det bli vanskeligere å gjennomføre f. eks fellesoperative øvelser, da de «frie» områdene stadig innskrenkes.

Forslag til tiltaksplan for Hardangervidda villreinområde

Forsvarets aktivitet er knyttet til et anlegg som heter Finse og en årlig øvelse som tidligere har funnet sted. Forsvaret fikk nylig avslag på gjennomføring av denne skimarsjen på Hardangervidda i perioden 2022-2026. Forsvaret gjøre gode forberedelser i forhold til å kontakte sivile, SNO (med mer) for å

legge til

rette for skimarsjer i villreinområder, og planlegger tiltak hvis dyr for eksempel blir observert. På lik linje bør også andre tur-/skiløpere (norske og utenlandske) som ikke har gjort de samme omfattende forarbeidene for å hindre kontakt med villrein, begrenses. Vi er ikke kjent med tiltak for dette i dag.

Videre følger kommentarer til foreslåtte tiltak:

- **Tiltak 15: Betydelig redusert helikopterbruk** Forsvaret ser viktigheten av bedre metoder for bestandsforvaltning og overvåking, og vil mulig kunne bistå forvaltningen med helikopter og droner, og på den måten også få mer kunnskap om villrein og påvirkningen motorisert ferdsel faktisk har.
- **Tiltak 16: Revisjon av verneforskrifter slik at adgang til motorferdsel strammes inn** Forsvaret støtter denne vurderingen, og legger til at «militær operativ virksomhet» tolkes noe forskjellig, og det er svært viktig at det kommer frem i punkt 4.6.1 (i forskrift om vern for Hardangervidda nasjonalpark) at trening og øving er forbudt.
- **Tiltak 17: Utfasing av sanntidstilgang til GPS-posisjoner til annet enn forskningsformål** Det bør vurderes om Forsvaret skal ha tilgang til disse dataene (om ikke sanntids-posisjoner, så med noe forsinkelse). På denne måten kan Forsvaret planlegge sin aktivitet slik at den har minst mulig forstyrrelser for villreinen. Det er altså ikke snakk om oppsøkende virksomhet som kan være av interesse for andre. Dataene skal brukes i et kartverktøy som gjør at man raskt kan legge opp ruter i god avstand fra villrein.
- **Tiltak 20: Ferdelsesrelaterte informasjons- og veiledningstiltak i Hardangervidda villreinområde** Det foreslås å etablere veilednings- og kursmateriell knyttet til villrein som kan tilgjengeliggjøres for brukere av områdene gjennom ulike plattformer. Det kan også være aktuelt å vurdere bruk av teknologiske virkemidler som områdebaserte mobilvarsler til turgåere som er på vei inn i sårbare områder for villrein. Vil dette være en løsning som kan kobles opp mot ArcGIS Fieldmaps? Det er noe man burde se på siden både Hær og Luft benytter seg av denne løsningen. Vi anbefaler at det settes ned en gruppe som jobber spesifikt med å etablere kartløsninger som flere kan ha nytte av i et samarbeidsprosjekt.

Andre behov: Forsvaret er avhengig av adkomst til Mjølfjell skyte- og øvingsfelt fra Voss langs eksisterende kommunal vei.

Forslag til tiltaksplan Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Forsvarets aktivitet er tilknyttet Geiskelid og Bykle skytebane, med tilhørende øvingsområder. Området rundt Geiskeli og Bykle skytebaner nyttes for øving og trening for flere militære og sivile avdelinger hvert år. Her er det primært bruk vinterstid. Heimevernet som er største bruker har hatt en god dialog med lokale aktører som politi og kommune. Forsvaret bruker kjøretøy som snøscooter og beltevogner i forbindelse med aktiviteten. Forsvaret søker å tilpasse aktiviteten så godt det lar seg gjøre i forhold til tiltak 70. Heimevernet sørger for at alle egne enheter og også andre militære eller sivile som bruker området også forholder seg til innhold i tiltak 70. Her har Heimevernet de siste årene flyttet i tid og rom, endret eller avlyst aktivitet basert på hvor reinen står/oppholder seg. Generelt fremover forventer Forsvaret økt militær aktivitet i alle våre skyte- og øvingsfelt, også i dette skyte- og øvingsfeltet.

Forsvarets aktivitet er også knyttet til ei sikringshytte for Heimevernet ved Storenos, hvor Forsvaret må ha tilgang for vedlikehold og sikring. Normal brukerfrekvens er maksimalt en gang per år. Anlegget og vegen frem til anlegget ligger innenfor kalvingsområde i Setesdal Ryfylke villreinområde, og Forsvaret bør strebe etter å legge tilsyn og vedlikeholdsarbeid på Storenos utenfor kalvingsperioden.

Videre følger kommentarer til foreslåtte tiltak:

- **Tiltak 8: Dialogforum for villreinforvaltning** Forsvarets aktivitet bør vurderes i forhold til om det er hensiktsmessig å være en deltagende part i dette forumet. Man bør tilrettelegge for at referater og annen nyttig informasjon fra dette forumet spres slik at det kommer til nytte for Forsvaret i den hensikt i å ha minst mulig påvirkning på villrein.

- **Tiltak 9: Kompetanseheving om villrein for kommunestyre og fylkesting** Denne kompetansehevingen er også nødvendig og ønskelig for Forsvaret.
- **Tiltak 15: Digital saksbehandling og rapportering for motorferdsel i utmark** Hvis man først tar kostnadene med å etablere et slikt system, mener vi både publikum og forvaltningsmyndigheter må pålegges å bruke det. Her bør det komme lovendringer for å sikre at systemet benyttes.
- **Tiltak 16: Forbedre metoder for villreintelling og merking** Forsvaret ser viktigheten av bestandsforvaltning og overvåking, og vil mulig kunne bistå forvaltningen med helikopter og droner, og på den måten få mer kunnskap om villrein og påvirkningen motorisert ferdsel faktisk har.
- **Tiltak 17: Utfasing av sanntidstilgang til GPS-posisjoner til annet enn forskningsformål** Det bør vurderes om Forsvaret skal ha tilgang til disse dataene (om ikke sanntids-posisjoner, så med noe forsinkelse). På denne måten kan Forsvaret planlegge sin aktivitet slik at den har minst mulig forstyrrelser for villreinen. Det er altså ikke snakk om oppsøkende virksomhet som kan være av interesse for andre. Dataene skal brukes i et kartverktøy som gjør at man raskt kan legge opp ruter i god avstand fra villrein.
- **Tiltak 20: Ferdselsrelaterte informasjons- og veiledningstiltak i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder** Det foreslås å etablere veilednings- og kursmateriell knyttet til villrein som kan tilgjengeliggjøres for brukere av områdene gjennom ulike plattformer. Det kan også være aktuelt å vurdere bruk av teknologiske virkemidler som områdebaserte mobilvarsler til turgåere som er på vei inn i sårbare områder for villrein. Vil dette være en løsning som kan kobles opp mot ArcGIS Fieldmaps? Det er noe man burde se på siden både Hær og Luft benytter seg av denne løsningen. Anbefaler at det settes ned en gruppe som jobber spesifikt med å etablere kartløsninger som flere kan ha nytte av i et samarbeidsprosjekt.

Andre behov: Heimevernet er avhengige av god tilgang til RV 9 som brukes til og fra Geiskeli.

Med hilsen

Bjørn Bergesen
Leder Arealplan
Eiendomsforvaltning
Forsvarsbygg

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og derfor ikke signert.